

จิตใจที่ถูกครอบงำ: การตีความทางจิตวิทยาขององคุลิมาล
และพลังแห่งคำตรัส 'เราหยุดแล้ว เธอเมื่อไหร่จะหยุด?'

A MIND OVERWHELMED: PSYCHOLOGICAL INTERPRETATION OF
ANGULIMALA AND THE POWER OF THE BUDDHA'S WORDS,
'I HAVE STOPPED, WHEN WILL YOU?'

¹สุรัตน์ หารวย, ²เด่นดวงดี ศรีสุระ และ ³ชนัญพงศ์ เคลือศิริ

¹Surat Haruay, ²Denduangdee Srisura and ³Chanapong Kuasiri,

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ประเทศไทย

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

¹surat.h@ubru.ac.th, ²denduangdee.s@ubru.ac.th, ³chanapong.k@ubru.ac.th

Received: July 3, 2025; **Revised:** July 28, 2025; **Accepted:** August 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้วิเคราะห์สภาพจิตใจขององคุลิมาล จากบุคคลในองคุลิมาลสูตร ที่เปลี่ยนจาก
ฆาตกรสู่พระอรหันต์ โดยมุ่งสำรวจพัฒนาการจิตใจผ่านมุมมองจิตวิทยาและตีความคำตรัสของ
พระพุทธเจ้า “เราหยุดแล้ว เธอเมื่อไหร่จะหยุด?” งานนี้อาศัยข้อมูลจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา
วิเคราะห์ด้วยทฤษฎี เช่น Cognitive Dissonance, Moral Disengagement, และ Speech Act
Theory เพื่ออธิบายการเปลี่ยนจากความภักดีที่บิดเบือนสู่ความรุนแรง และการหยุดยั้งด้วยคำพูด
ผลการวิเคราะห์พบว่า จิตใจขององคุลิมาลถูกครอบงำโดยอิทธิพลของอาจารย์ จนสูญเสียตัวตน แต่
คำตรัสของพระพุทธเจ้ากระตุ้นการตระหนักรู้ในตนเอง (self-awareness) และการตัดสินใจหยุด
(autonomy) นำไปสู่การไถ่บาป การยอมรับผลกระทบ และการเยียวยาผ่านการปฏิบัติธรรม
การศึกษานี้เผยถึงพลังของคำพูดในการเปลี่ยนพฤติกรรมและการบูรณาการระหว่างพุทธศาสนากับ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาสาธนาธรรมสุนทรพจน์ คณะสาธนาธรรมสุนทรพจน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ รศ.ดร., สาขาสาธนาธรรมสุนทรพจน์ คณะสาธนาธรรมสุนทรพจน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ อาจารย์, สาขาสาธนาธรรมสุนทรพจน์ คณะสาธนาธรรมสุนทรพจน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

จิตวิทยา โดยเสนอว่าแนวคิดนี้สามารถประยุกต์ในจิตบำบัดสมัยใหม่ เช่น CBT และ Mindfulness เพื่อเยียวยาจิตใจที่ถูกรบกวน บทความนี้เน้นย้ำความสำคัญของการศึกษาข้ามศาสตร์ในการเข้าใจ ศักยภาพของมนุษย์ในการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ : องคุลิมาล, จิตวิทยา, พุทธศาสนา, การตระหนักรู้

Abstract

This article examines the psychological state of Angulimala, a figure from the Angulimala Sutta, who transformed from a murderer to an arahant, focusing on his mental evolution and the interpretation of the Buddha's words, *"I have stopped, when will you?"* Drawing on the Pali Canon and its commentaries, the study employs psychological theories such as Cognitive Dissonance, Moral Disengagement, and Speech Act Theory to analyze his shift from distorted loyalty to violence and its cessation through verbal intervention. The findings reveal that Angulimala's mind was dominated by his teacher's influence, leading to a loss of identity, but the Buddha's paradoxical statement triggered self-awareness and autonomous decision-making, resulting in redemption, acceptance of karmic consequences, and complete healing through Buddhist practice. This analysis highlights the power of words in altering behavior and integrates Buddhist philosophy with psychology, suggesting applications in modern psychotherapy, such as Cognitive Behavioral Therapy (CBT) and Mindfulness, to address dominated minds. The study underscores the significance of interdisciplinary approaches in understanding human potential for profound transformation.

Keywords: Angulimala, Psychology, Buddhism, Self-Awareness

บทนำ

องคุลิมาล (Angulimala) เป็นบุคคลสำคัญในพระพุทธศาสนาเถรวาท ปรากฏใน องคุลิมาลสูตร (Majjhima Nikaya, MN 86) ซึ่งบันทึกการเปลี่ยนแปลงอันน่าทึ่งของเขาจาก ฆาตกรที่สังหารผู้คนเกือบหนึ่งพันคน สู่การเป็นพระอรหันต์ผ่านการเผชิญหน้ากับพระพุทธเจ้า (Ñāṇamoli & Bodhi, 1995) เดิมชื่อ อหิงสกะ (Ahimsaka) หรือ **“ผู้ไม่เบียดเบียน”** เขากลายเป็นองคุลิมาล—**“ผู้สวมพวงมาลัยนิ้วมือ”**—หลังจากถูกอาจารย์หลอกให้ฆ่าคนและตัด

นิ้วมือเพื่อเป็นเครื่องบรรณาการ (Buddhaghosa, 1999) ชีวิตของเขาเริ่มต้นจากความภักดีที่บริสุทธิ์ แต่จบลงด้วยความโหดร้าย จนกระทั่งคำตรัสของพระพุทธเจ้า “เราหยุดแล้ว เธอเมื่อไหร่จะหยุด?” ได้หยุดยั้งวงจรแห่งความรุนแรงนั้น

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์สภาพจิตใจขององคุลิมาลผ่านมุมมองจิตวิทยาสมัยใหม่ โดยสำรวจว่า ปัจจัยใดทำให้เขากลายเป็นฆาตกร และคำกล่าวของพระพุทธเจ้าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจได้อย่างไร การศึกษานี้ใช้ทฤษฎี เช่น Moral Disengagement ของ Bandura (1999) เพื่ออธิบายการตัดขาดศีลธรรมของเขา และ Speech Act Theory ของ Austin (1962) เพื่อตีความพลังของคำตรัสที่กระตุ้นการตระหนักรู้ในตนเอง (self-awareness) วัตถุประสงค์คือการสำรวจกลไกที่คำกล่าวนี้นำไปสู่การปล่อยจิตใจที่ถูกครอบงำ และเชื่อมโยงแนวคิดจากพุทธศาสนาเข้ากับจิตวิทยาในการอธิบายการเยียวยาพฤติกรรมรุนแรง

ความสำคัญของงานนี้อยู่ที่การแสดงให้เห็นว่า คำพูดที่ทรงพลังสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ แม้ในบุคคลที่จิตใจถูกครอบงำโดยอิทธิพลภายนอก การบูรณาการข้ามศาสตร์ระหว่างพุทธปรัชญากับจิตวิทยาไม่เพียงเผยให้เห็นความลึกซึ้งของคำสอนในองคุลิมาลสูตร แต่ยังเสนอแนวทางที่อาจนำไปประยุกต์ในงานจิตบำบัดสมัยใหม่ เช่น การใช้ mindfulness หรือ Cognitive Behavioral Therapy (CBT) เพื่อฟื้นฟูจิตใจจากความรุนแรง การวิเคราะห์นี้จึงเป็นสะพานเชื่อมระหว่างภูมิปัญญาโบราณและวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ที่มีคุณค่าต่อการศึกษาในยุคปัจจุบัน

พื้นฐานและบริบทขององคุลิมาล

องคุลิมาล (Angulimala) เป็นบุคคลที่มีพัฒนาการชีวิตอันน่าทึ่งในพระพุทธศาสนาเถรวาท ตามที่บันทึกใน องคุลิมาลสูตร (Majjhima Nikaya, MN 86) และขยายความใน มัชฌิมนิกาย อรรถกถา โดยพระพุทธโฆสะ (Nāṇamoli & Bodhi, 1995; Buddhaghosa, 1999) เดิมชื่อ อหิงสกะ (Ahimsaka) ซึ่งแปลว่า “ผู้ไม่เบียดเบียน” เขาเกิดในตระกูลพราหมณ์ในเมืองสาวัตถี แคว้นโกศล อรรถกถาระบุว่า พ่อของเขาชื่อคาคะ (Gagga) และแม่ชื่อมันตานี (Mantani) คินที่เขาเกิดมีปรากฏการณ์แสงอาวูรวาบทั่วเมือง ซึ่งโหรทำนายถึงอนาคตที่รุนแรง ชื่อ “อหิงสกะ” จึงถูกตั้งเพื่อหวังให้เขาเติบโตอย่างสงบสุข (Buddhaghosa, 1999)

ในวัยหนุ่ม อหิงสกะถูกส่งไปศึกษาที่ตักกสิลา (Taxila) ศูนย์กลางการศึกษาชั้นนำในอินเดียโบราณ เขาเป็นศิษย์ที่ฉลาดและภักดีต่ออาจารย์พราหมณ์ แต่ความสามารถของเขากลับนำมาซึ่งความอิจฉาจากเพื่อนศิษย์ พวกเขากล่าวหาว่าเขามีสัมพันธ์กับภรรยาของอาจารย์ อาจารย์เชื่อคำใส่ร้ายและหลอกให้เขาฆ่าคน 1,000 คน โดยตัดนิ้วมือมาร้อยเป็นพวงมาลัยเพื่อเป็น “ครุฑทักษิณา” หรือเครื่องบรรณาการ (Buddhaghosa, 1999) อหิงสกะเชื่อฟังอย่างไม่มีข้อสงสัย

และออกจากตักกสิลาไปยังป่าชาลินี (Jalini Forest) ใกล้สาวิตตี เขากลายเป็นโจรที่โหดร้ายในนาม องคุลิมาล—“**ผู้สวมพวงมาลัยนิ้วมือ**”—ฆ่าผู้คนไปเกือบ 1,000 คน จนหมู่บ้านร้างและกษัตริย์ ต้องส่งกองทัพไปปราบ (Nāṇamoli & Bodhi, 1995)

บริบททางสังคมและวัฒนธรรมในสมัยพุทธกาลมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของเขา การเคารพครู (guru) เป็นค่านิยมหลักในสังคมอินเดียโบราณ โดยเฉพาะในระบบการศึกษาของ พราหมณ์ ซึ่งศิษย์ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของครูอย่างเคร่งครัด (Basham, 1954) ความภักดีนี้ถูก บิดเบือนโดยอาจารย์ของอหิงสกะ ซึ่งใช้ประโยชน์จากอำนาจเพื่อแก้แค้นส่วนตัว อิทธิพลของ อาจารย์ทำให้อหิงสกะสูญเสียการตัดสินใจด้วยตนเอง และยอมรับคำสั่งที่ขัดแย้งกับชื่อและตัวตน ดั้งเดิมของเขา สภาพแวดล้อมในป่าที่โดดเดี่ยวยิ่งเสริมให้เขากลายเป็นฆาตกรเต็มตัว โดยปราศจากการท้าทายจากสังคมภายนอก (Buddhaghosa, 1999)

พัฒนาการจากอหิงสกะสู่องคุลิมาลสะท้อนถึงจุดเปลี่ยนที่เกิดจากอิทธิพลภายนอก มากกว่าความชั่วร้ายภายใน ตามที่พระสูตรระบุ เขากลายเป็น “**ผู้มีมือเปื้อนเลือด ไม่มีความ เมตตา**” (Nāṇamoli & Bodhi, 1995, p. 710) แต่จุดวิกฤตเกิดขึ้นเมื่อเขาตั้งใจฆ่าแม่แต่แม่ของตนเพื่อให้ครบ 1,000 นิ้ว ซึ่งเป็นจุดที่พระพุทธเจ้าเสด็จมาหยุดยั้งทันเวลา บริบทนี้เป็นรากฐาน สำหรับการวิเคราะห์จิตใจที่ถูกครอบงำ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากคำตรัสของพระพุทธเจ้าใน ส่วนต่อไป

การวิเคราะห์สภาพจิตใจขององคุลิมาล

การเปลี่ยนแปลงขององคุลิมาลจากอหิงสกะ (Ahimsaka) ผู้มีชื่อแปลว่า “**ผู้ไม่ เบียดเบียน**” สู่ฆาตกรที่โหดร้ายในนามองคุลิมาล เป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจในการวิเคราะห์ พัฒนาการทางจิตใจ ตามที่บันทึกใน องคุลิมาลสูตร (Majjhima Nikaya, MN 86) และ มัชฌิมนิกายอรรถกถา (Nāṇamoli & Bodhi, 1995; Buddhaghosa, 1999) การวิเคราะห์นี้แบ่ง พัฒนาการของเขาออกเป็นสามระยะ—ก่อนความรุนแรง ระยะฆาตกร และจุดวิกฤต—โดยประยุกต์ทฤษฎีจิตวิทยาเพื่ออธิบายสภาพจิตใจที่ถูกครอบงำและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงใน ภายหลัง

ระยะก่อนความรุนแรง: ความเชื่อฟังและความขัดแย้งภายใน

ในฐานะอหิงสกะ เขาเติบโตในตระกูลพราหมณ์และถูกส่งไปศึกษาที่ตักกสิลา ซึ่งเขาแสดง ถึงความฉลาดและความภักดีต่ออาจารย์ (Buddhaghosa, 1999) ลักษณะจิตใจในระยะนี้สามารถ วิเคราะห์ผ่านทฤษฎี Cognitive Dissonance ของ Festinger (1957) ซึ่งอธิบายถึงความขัดแย้ง ภายในเมื่อความเชื่อหรือตัวตนขัดแย้งกับการกระทำ ชื่อ “**อหิงสกะ**” และการเลี้ยงดูในตระกูล

พราหมณ์น่าจะปลูกฝังค่านิยมแห่งความไม่เบียดเบียน แต่เมื่ออาจารย์สั่งให้ฆ่าคน 1,000 คนเพื่อเป็นเครื่องบรรณาการ เขากลับยอมรับคำสั่งนั้นโดยไม่ตั้งคำถาม ความขัดแย้งนี้ถูกระงับด้วยความภักดีต่อครู ซึ่งเป็นค่านิยมเด่นในสังคมสมัยพุทธกาล (Basham, 1954) ความเชื่อฟังนี้ทำให้เขาเริ่มต้นเส้นทางที่ขัดแย้งกับตัวตนดั้งเดิม โดยขาดการไตร่ตรองถึงผลกระทบทางศีลธรรม

ระยะขาดการ: การตัดขาดศีลธรรมและความชินชา

เมื่ออหิงสกลายเป็นองคุลิมาล เขาอาศัยในป่าชาลินีและฆ่าผู้คนอย่างต่อเนื่องจนเกือบครบ 1,000 คน โดยตัดนิ้วมือมาร้อยเป็นพวงมาลัย (Nāṇamoli & Bodhi, 1995) พระสูตรระบุว่าเขากลายเป็น “ผู้มีมือเปื้อนเลือด ไม่มีความเมตตาต่อสรรพสัตว์” (p. 710) สภาพจิตใจในระยะนี้สอดคล้องกับแนวคิด Moral Disengagement ของ Bandura (1999) ซึ่งอธิบายว่าบุคคลสามารถตัดขาดความรู้สึกผิดโดยมองการกระทำรุนแรงว่าเป็นสิ่งที่ชอบธรรมหรือจำเป็น องคุลิมาลมองการฆ่าเป็น “ภาระหน้าที่” เพื่อตอบสนองคำสั่งของอาจารย์ แทนที่จะเป็นความชั่วร้ายส่วนตัว กลไกนี้เสริมด้วย Desensitization (การชินชาต่อความรุนแรง) ซึ่งเกิดจากการฆ่าซ้ำๆ จนความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ (empathy) มลายไป การใช้ชีวิตโดดเดี่ยวในป่าโดยปราศจากการทำทนายจากสังคมยิ่งตอกย้ำพฤติกรรมนี้ (Buddhaghosa, 1999) สภาพจิตใจของเขาในระยะนี้จึงถูกครอบงำโดยเป้าหมายที่กำหนดจากภายนอก โดยสูญเสียการควบคุมตนเอง (self-regulation)

จุดวิกฤต: การเชื่อฟังอำนาจและการสูญเสียตัวตน

จุดวิกฤตเกิดขึ้นเมื่อองคุลิมาลตั้งใจฆ่าแม่ของตน (มันตานี) เพื่อให้ครบ 1,000 นิ้ว หลังจากฆ่าผู้คนไปแล้ว 999 คน (Buddhaghosa, 1999) การตัดสินใจนี้สะท้อนถึงภาวะ Obedience to Authority ตามทฤษฎีของ Milgram (1974) ซึ่งแสดงว่าบุคคลยอมทำตามคำสั่งที่ขัดต่อศีลธรรมเมื่ออยู่ภายใต้อำนาจที่รับรู้ ความภักดีต่ออาจารย์กลายเป็นแรงผลักดันที่แข็งแกร่งกว่าความสัมพันธ์ทางครอบครัวหรือศีลธรรมส่วนบุคคล การกระทำนี้ยังบ่งบอกถึงการสูญเสียตัวตน (loss of identity) อย่างสิ้นเชิง อหิงสที่เคยเป็นเด็กหนุ่มผู้บริสุทธิ์หายไป เหลือเพียงองคุลิมาลที่ถูกครอบงำโดยเป้าหมายที่ไร้เหตุผล การตั้งใจฆ่าแม่เป็นจุดสูงสุดของความรุนแรงที่ขาดการยับยั้งซึ่งนำไปสู่การเผชิญหน้ากับพระพุทธเจ้าในเวลาต่อมา

การประยุกต์ทฤษฎีจิตวิทยา

พัฒนาการขององคุลิมาลสามารถวิเคราะห์เพิ่มเติมผ่าน Behavioral Psychology ซึ่งมองว่าพฤติกรรมรุนแรงของเขาเป็นผลจากการเรียนรู้ (conditioning) จากคำสั่งของอาจารย์ โดยปราศจากการเสริมแรงเชิงลบ (negative reinforcement) จากสังคมในป่า ทฤษฎี Moral Development ของ Kohlberg (1984) ยังช่วยอธิบายว่า เขาอยู่ในระดับ Preconventional Morality (ระดับที่ 1-2) ซึ่งเน้นการเชื่อฟังเพื่อหลีกเลี่ยงผลร้ายหรือเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว (เช่น

การสำเร็จการศึกษา) การขาดการพัฒนาไปสู่ระดับที่สูงกว่า เช่น Conventional Morality ซึ่งยึดตามบรรทัดฐานสังคม อาจเกิดจากอิทธิพลที่ครอบงำของอาจารย์และการแยกตัวจากชุมชน สภาพจิตใจของเขาก่อนพบพระพุทธเจ้าจึงเป็นตัวอย่างของการถูกครอบงำโดยอำนาจภายนอก จนสูญเสียทั้งศีลธรรมและตัวตน

การวิเคราะห์นี้เผยให้เห็นว่า จิตใจขององคุลิมาลถูกกำหนดโดยบริบทและอิทธิพลรอบตัว มากกว่าความโหดร้ายโดยกำเนิด ความเชื่อฟังที่บิดเบือนนำไปสู่ความขัดแย้งภายใน การตัดขาดศีลธรรม และการสูญเสียตัวตน ซึ่งเป็นรากฐานสำหรับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เมื่อเผชิญคำตรัสของพระพุทธเจ้าในภายหลัง

พลังแห่งคำตรัส "เราหยุดแล้ว เธอเมื่อไหร่จะหยุด?"

จุดเปลี่ยนสำคัญในชีวิตขององคุลิมาลเกิดขึ้นจากการเผชิญหน้ากับพระพุทธเจ้า และคำตรัสที่ทรงพลัง “เราหยุดแล้ว เธอเมื่อไหร่จะหยุด?” (Nāṇamoli & Bodhi, 1995, p. 711) คำกล่าวนี้ไม่เพียงหยุดยั้งการกระทำรุนแรงของเขา แต่ยังนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจิตใจอย่างลึกซึ้ง การวิเคราะห์นี้จะสำรวจบริบทของคำตรัส ตีความผ่านมุมมองจิตวิทยา และเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม เพื่อแสดงว่าคำพูดสามารถปลดปล่อยจิตใจที่ถูกครอบงำได้อย่างไร

บริบทของคำกล่าว

ตาม องคุลิมาลสูตร (Majjhima Nikaya, MN 86) เหตุการณ์เกิดขึ้นเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จไปยังป่าชาลินี แม้ชาวบ้านจะเตือนถึงอันตรายจากองคุลิมาล (Nāṇamoli & Bodhi, 1995) องคุลิมาลเห็นพระพุทธเจ้าและตั้งใจฆ่าเป็นเหยื่อคนที่ 1,000 เขาวิ่งไล่ตามด้วยดาบในมือ แต่ไม่สามารถตามทันได้ แม้ว่าพระพุทธเจ้าจะเดินด้วยความเร็วปกติ (Buddhaghosa, 1999) ความล้มเหลวนี้ทำให้เขาตะโกนให้พระพุทธเจ้าหยุด พระองค์ตอบว่า “เราหยุดแล้ว เธอเมื่อไหร่จะหยุด?” บริบทนี้เผยถึงความแตกต่างระหว่างความสงบของพระพุทธเจ้ากับความโกลาหลขององคุลิมาล ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลง คำกล่าวนี้มีความหมายสองชั้น คือ การหยุดทางกายภาพ (การเคลื่อนไหว) และการหยุดทางจิตใจ (วงจรแห่งความรุนแรง) (Nāṇamoli & Bodhi, 1995)

การตีความทางจิตวิทยา

คำตรัสของพระพุทธเจ้าสามารถตีความผ่านทฤษฎีจิตวิทยาหลายมิติ ซึ่งแสดงถึงพลังในการกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงในจิตใจขององคุลิมาล

Paradoxical Effect (ผลกระทบจากความขัดแย้ง)

คำกล่าว “เราหยุดแล้ว” ขัดแย้งกับการที่พระพุทธเจ้ายังเดินอยู่ สร้าง Cognitive Disruption หรือการหยุดชะงักทางความคิด (Watzlawick et al., 1974) ความขัดแย้งนี้บังคับให้

องคฺุลิมาลหุคฺุการกระทำอัตโนมัติ (automatic behavior) และเริ่มตั้งคำถามถึงสถานการณ์ ตามแนวคิดของจิตบำบัดแบบ Paradoxical Intervention การเผชิญหน้ากับคำพูดที่ดูขัดแย้งสามารถกระตุ้นให้บุคคลทบทวนพฤติกรรมของตนเอง (Watzlawick et al., 1974) ในกรณีนี้ ความล้มเหลวในการไล่ตามและคำกล่าวที่ท้าทายทำให้เขาหยุดคิดชั่วขณะ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลง

Mirroring Technique (เทคนิคการสะท้อน)

วลี “เธอเมื่อไหร่จะหยุด?” เป็นการสะท้อนพฤติกรรมขององคฺุลิมาลกลับไปที่เขาเอง กระตุ้น Self-Reflection (การสะท้อนตนเอง) และ Moral Awakening (การตื่นตัวทางศีลธรรม) (Rogers, 1961) เทคนิคนี้คล้ายกับวิธีการของ Carl Rogers ในจิตบำบัดแบบ humanistic ซึ่งใช้การสะท้อนเพื่อให้บุคคลตระหนักถึงความรู้สึกและการกระทำของตน การเปรียบเทียบโดยนัยระหว่างความสงบของพระพุทธเจ้ากับความรุนแรงของเขา ทำให้องคฺุลิมาลเผชิญหน้ากับความขัดแย้งในจิตใจ และเริ่มตั้งคำถามถึงเป้าหมายที่ครอบงำเขามาตลอด

Speech Act Theory (ทฤษฎีการกระทำด้วยคำพูด)

ตามทฤษฎีของ Austin (1962) คำตรัสนี้ไม่ใช่แค่การบอกเล่า (locutionary act) แต่เป็น Performative Utterance ที่มีพลังในการชักชวน (illocutionary force) และก่อให้เกิดผล (perlocutionary effect) คำว่า “เราหยุดแล้ว” แสดงถึงการกระทำที่สำเร็จแล้วของพระพุทธเจ้า—การหยุดกิเลสและความรุนแรง—ขณะที่ “เธอเมื่อไหร่จะหยุด?” เป็นคำเชิญชวนให้องคฺุลิมาลลงมือหยุดด้วยตนเอง พลังของคำพูดนี้อยู่ที่การเปลี่ยนจากการบอกเล่าเป็นการกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจ (Austin, 1962) ซึ่งนำไปสู่การทิ้งดาบของเขาในเวลาต่อมา

ผลกระทบ: การตื่นรู้และการตัดสินใจ

ผลกระทบของคำตรัสปรากฏชัดเมื่องคฺุลิมาลทิ้งดาบและขอบวช (Ñāṇamoli & Bodhi, 1995) กระบวนการนี้สามารถอธิบายผ่าน Metacognition หรือ “อภิปญญา (การรู้ความคิด)” (Flavell, 1979) คำกล่าวของพระพุทธเจ้าทำให้เขาทบทวนพฤติกรรมและเป้าหมายที่ครอบงำเขา ส่งผลให้เกิดการตระหนักรู้ถึงทางเลือกใหม่ นอกจากนี้ ตาม Self-Determination Theory ของ Deci และ Ryan (1985) การตัดสินใจหยุดด้วยตนเองสะท้อนถึงการฟื้นคืน “autonomy” (การควบคุมตนเอง) ซึ่งถูกกดทับโดยอำนาจของอาจารย์มาโดยตลอด คำตรัสนี้ปลดปล่อยเขาจากการถูกครอบงำ และจุดประกายความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน

การเชื่อมโยงกับพุทธธรรม

ในบริบทของพุทธศาสนา การหยุดของพระพุทธเจ้าไม่ใช่แค่การหยุดทางกาย แต่หมายถึงการตัดกิเลส (ตัณหา โทสะ โมหะ) และวงจรแห่งกรรม (kamma) อันเป็นรากของทุกข์

(Thanissaro, 1996) คำว่า “เธอเมื่อไหร่จะหยุด?” เป็นการชี้ให้องค์ลิมาลเห็นถึงความเป็นไปได้ในการตัดวงจรนี้เช่นกัน การหยุดของเขาคือการหยุดการฆ่า (อกุศลกรรม) และเริ่มต้นเส้นทางสู่การหลุดพ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักสติ (mindfulness) และการเจริญปัญญา (vipassana) ในพุทธธรรม (Buddhaghosa, 1999) การเปลี่ยนแปลงนี้แสดงถึงพลังของคำสอนที่เรียบง่ายแต่ลึกซึ้งในการเยียวยาจิตใจ

การสังเคราะห์

คำตรัส “เราหยุดแล้ว เธอเมื่อไหร่จะหยุด?” เป็นมากกว่าคำพูดธรรมดา มันเป็นเครื่องมือที่กระตุ้นการหยุดชะงักทางความคิด สะท้อนตัวตน และชักชวนให้ลงมือเปลี่ยนแปลง ผ่านกลไกทางจิตวิทยาเช่น Cognitive Disruption, Self-Reflection และ Performative Utterance คำกล่าวนี้อัดพลังขององค์ลิมาลจากจิตใจที่ถูกครอบงำ สู่การตื่นรู้และการควบคุมตนเอง ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างพุทธปรัชญากับจิตวิทยาในการเยียวยาความรุนแรง

การเปลี่ยนแปลงและผลลัพธ์

การเผชิญหน้ากับพระพุทธเจ้าและคำตรัส “เราหยุดแล้ว เธอเมื่อไหร่จะหยุด?” เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิตขององค์ลิมาล จากฆาตกรที่โหดร้ายสู่พระอรหันต์ผู้หลุดพ้น ตามที่บันทึกใน องค์กรลิมาลสูตร (Majjhima Nikaya, MN 86; Nāṇamoli & Bodhi, 1995) กระบวนการนี้สะท้อนถึงการเยียวยาจิตใจที่ถูกครอบงำ และการฟื้นฟูตัวตนผ่านการปฏิบัติธรรม การวิเคราะห์นี้แบ่งผลลัพธ์ออกเป็นสามระยะ: การทิ้งดาบและบวช การเผชิญผลกรรม และการบรรลุอรหันต์

การทิ้งดาบและบวช: การไถ่บาปและการฟื้นฟูตัวตน

หลังจากได้ยินคำตรัสของพระพุทธเจ้า องค์ลิมาลทิ้งดาบลงเหวและคุกเข่าขอบวช โดยพระพุทธเจ้าตรัสว่า “มาเถิด ภิกษุ” (Nāṇamoli & Bodhi, 1995, p. 712) การเปลี่ยนจากฆาตกรสู่ภิกษุนี้สามารถตีความผ่านแนวคิด Redemption (การไถ่บาป) และ Restoration of Moral Identity (การฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางศีลธรรม) ตามทฤษฎีจิตวิทยาของ Erikson (1968) ซึ่งมองว่าบุคคลสามารถก้าวข้ามวิกฤตตัวตนผ่านการยอมรับอดีตและสร้างเป้าหมายใหม่ การตัดสินใจทิ้งดาบแสดงถึงการปฏิเสธวงจรความรุนแรงที่ครอบงำเขา และการบวชเป็นการเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่สอดคล้องกับชื่อดั้งเดิม “อหังสกะ” (Buddhaghosa, 1999) กระบวนการนี้ยังสะท้อนถึงการฟื้นคืน “autonomy” หรือการควบคุมตนเอง ตาม Self-Determination Theory (Deci & Ryan, 1985) ซึ่งเขาเคยสูญเสียไปภายใต้อิทธิพลของอาจารย์

การเผชิญผลกรรม: ความยืดหยุ่นและการยอมรับ

หลังจากบวช องค์อุลลัสยังต้องเผชิญผลกรรมจากอดีต เมื่อออกบิณฑบาต เขาถูกชาวบ้านที่โกรธแค้นขว้างปาด้วยหินและไม้ จนเลือดไหล แต่เขายอมรับด้วยความสงบและกลับไปกราบพูลพระพุทธรูป (Nāṇamoli & Bodhi, 1995) การตอบสนองนี้แสดงถึง Resilience (ความยืดหยุ่น) และ Acceptance (การยอมรับ) ตามแนวคิดของจิตวิทยาเชิงบวก (Seligman, 2011) ความยืดหยุ่นช่วยให้เขาทนต่อความทุกข์กายโดยไม่ตอบโต้ด้วยความโกรธ ซึ่งแตกต่างจากตัวตนในอดีตอย่างสิ้นเชิง การยอมรับผลกรรมยังสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ว่า กรรมเก่าไม่อาจลบล้างได้ แต่สามารถเผชิญด้วยสติและปัญญา (Thanissaro, 1996) อรรถกถาระบุว่า เขาเห็นเหตุการณ์นี้เป็นโอกาสในการชำระกรรม และคงความสงบไว้ได้ด้วยการเจริญสติ (Buddhaghosa, 1999)

การบรรลุหัตถ์: การเยียวยาจิตใจอย่างสมบูรณ์

สุดท้าย องค์อุลลัสบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ ซึ่งพระสูตรยืนยันผ่านการกล่าวคำสัมผัส (gatha) ที่แสดงถึงการหลุดพ้นจากกิเลส (Nāṇamoli & Bodhi, 1995) การเยียวยาจิตใจอย่างสมบูรณ์นี้เกิดจากการปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะการเจริญสติและวิปัสสนา ซึ่งช่วยให้เขาก้าวข้ามอดีตและตัดวงจรแห่งกรรม (Buddhaghosa, 1999) จากมุมมองจิตวิทยา การบรรลุหัตถ์คล้ายกับแนวคิด Self-Actualization ของ Maslow (1954) ซึ่งเป็นจุดสูงสุดของการพัฒนาตนเองที่บุคคลตระหนักถึงศักยภาพสูงสุดและปราศจากความขัดแย้งภายใน การที่เขาเคยช่วยหญิงคลอบุตรด้วยสัจจวาจา (คำกล่าวความจริง) ยังแสดงถึงการฟื้นฟูความเมตตา ซึ่งเป็นการยืนยันถึงการเยียวยาที่สมบูรณ์ (Nāṇamoli & Bodhi, 1995)

การสังเคราะห์

การเปลี่ยนแปลงขององค์อุลลัสเผยให้เห็นกระบวนการเยียวยาจิตใจที่ถูกครอบงำผ่านการไถ่บาป การยอมรับผลกรรม และการปฏิบัติธรรม การทิ้งดาบและบวชเป็นจุดเริ่มต้นของการฟื้นฟูตัวตน การเผชิญผลกรรมด้วยความสงบแสดงถึงความยืดหยุ่น และการบรรลุหัตถ์คือผลลัพธ์ของการเยียวยาที่สมบูรณ์ กระบวนการนี้สะท้อนถึงพลังของคำตรัสของพระพุทธเจ้าที่จุดประกายการตื่นรู้ และการปฏิบัติธรรมที่นำไปสู่การหลุดพ้น ซึ่งเชื่อมโยงจิตวิทยากับพุทธศาสนาได้อย่างลงตัว

บทสรุป

เรื่องราวขององค์อุลลัสใน องค์อุลลัสสูตร (Majjhima Nikaya, MN 86) เผยให้เห็นพลังของคำพูดในการเปลี่ยนแปลงจิตใจที่ถูกครอบงำ จากฆาตกรสู่พระอรหันต์ (Nāṇamoli & Bodhi, 1995) การวิเคราะห์นี้แสดงถึงการบูรณาการที่ลึกซึ้งระหว่างพุทธศาสนากับจิตวิทยาสมัยใหม่ คำตรัสของพระพุทธเจ้า “เราหยุดแล้ว เธอเมื่อไหร่จะหยุด?” ไม่เพียงหยุดยั้งความรุนแรงของ

องคฺลิมาล แต่ยั้งกระตุนการตระหนักรู้ในตนเอง (self-awareness) และการฟื้นฟูตัวตน (moral identity) ผ่าน กลไก เช่น Cognitive Disruption, Self-Reflection และ Performative Utterance (Austin, 1962; Watzlawick et al., 1974) การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างพุทธปรัชญา—ที่เน้นการตัดกิเลสและวงจรกรรม—กับจิตวิทยา—ที่มุ่งเยียวยาพฤติกรรมผ่านการปรับเปลี่ยนความคิดและการตัดสินใจ (Bandura, 1999; Deci & Ryan, 1985) การบูรณาการนี้แสดงให้เห็นว่า คำพูดที่ทรงพลังสามารถเป็นสะพานเชื่อมระหว่างภูมิปัญญาโบราณและวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ในการจัดการกับจิตใจที่หลงทาง

ความหมายของการศึกษานี้อยู่ที่การยืนยันว่า แม้แต่จิตใจที่ถูกครอบงำโดยอิทธิพลภายนอก เช่น ความกลัวที่บิดเบือนหรือความชินชาต่อความรุนแรง ก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยการตระหนักรู้และคำแนะนำที่ถูกต้อง กรณีขององคฺลิมาลแสดงให้เห็นว่า การหยุดชะงักทางความคิด (cognitive disruption) ที่เกิดจากคำตรัส นำไปสู่การทบทวนตนเอง (metacognition) และการตัดสินใจหยุดด้วยตนเอง (autonomy) (Flavell, 1979; Deci & Ryan, 1985) การยอมรับผลกระทบและการบรรลุหันทดยังตอกย้ำว่า การเยียวยาไม่ใช่แค่การหยุดพฤติกรรม แต่เป็นการฟื้นฟูจิตใจอย่างสมบูรณ์ผ่านสติและปัญญา (Thanissaro, 1996) ความหมายนี้ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของมนุษย์ในการก้าวข้ามอดีตที่มีดมนเมื่อได้รับการชี้แนะที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะจากงานนี้คือการนำแนวคิดขององคฺลิมาลไปใช้ในงานจิตบำบัดสมัยใหม่ Cognitive Behavioral Therapy (CBT) สามารถประยุกต์ใช้เทคนิคการสะท้อน (mirroring) และการท้าทายความเชื่อ (cognitive restructuring) เพื่อช่วยผู้ป่วยตระหนักถึงพฤติกรรมที่ถูกครอบงำและปรับเปลี่ยนมุมมองต่อตนเองได้ (Beck, 1976) ในทำนองเดียวกัน Mindfulness-Based Interventions ซึ่งมีรากจากพุทธศาสนา สามารถใช้การเจริญสติเพื่อพัฒนาความยืดหยุ่น (resilience) และการยอมรับ (acceptance) คล้ายกับที่องคฺลิมาลเผชิญผลกระทบ (Kabat-Zinn, 1990) แนวทางเหล่านี้สามารถช่วยบุคคลที่เผชิญความรุนแรงหรือการถูกครอบงำ ให้กลับมาควบคุมจิตใจและชีวิตของตนได้

โดยสรุป การศึกษาเรื่ององคฺลิมาลเน้นย้ำถึงความสำคัญของการบูรณาการข้ามศาสตร์ระหว่างพุทธศาสนากับจิตวิทยาในการเข้าใจและเยียวยาจิตใจ พลังของคำตรัสและการปฏิบัติธรรมไม่เพียงเปลี่ยนชีวิตของเขา แต่ยังเสนอแบบอย่างสำหรับการจัดการกับความขัดแย้งภายในในบริบทสมัยใหม่ การวิเคราะห์นี้ไม่เพียงเป็นเครื่องมือทางวิชาการ แต่ยังเป็นแรงบันดาลใจให้สำรวจศักยภาพของมนุษย์ในการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้ง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณ Grok 3 (<https://grok.com/>) ซึ่งเป็นปัญญาประดิษฐ์ที่พัฒนาโดย xAI ที่ช่วยในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ สำหรับการศึกษาครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. Oxford University Press.
- Bandura, A. (1999). *Moral disengagement in the perpetration of inhumanities*. *Personality and Social Psychology Review*, 3(3), 193-209.
https://doi.org/10.1207/s15327957pspr0303_3
- Basham, A. L. (1954). *The wonder that was India: A survey of the culture of the Indian sub-continent before the coming of the Muslims*. Sidgwick & Jackson.
- Beck, A. T. (1976). *Cognitive therapy and the emotional disorders*. International Universities Press.
- Buddhaghosa. (1999). *Majjhima Nikaya Atthakatha (Commentary on the Middle Length Discourses)* (V. Nanamoli, Trans.). Buddhist Publication Society. (Original work published 5th century CE)
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. Plenum Press.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. W. W. Norton & Company.
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford University Press.
- Flavell, J. H. (1979). *Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive-developmental inquiry*. *American Psychologist*, 34(10), 906-911.
<https://doi.org/10.1037/0003-066X.34.10.906>
- Kabat-Zinn, J. (1990). *Full catastrophe living: Using the wisdom of your body and mind to face stress, pain, and illness*. Delacorte Press.
- Kohlberg, L. (1984). *The psychology of moral development: The nature and validity of moral stages*. Harper & Row.
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. Harper & Row.

- Milgram, S. (1974). *Obedience to authority: An experimental view*. Harper & Row.
- Ñāṇamoli, B., & Bodhi, B. (1995). *The middle length discourses of the Buddha: A translation of the Majjhima Nikaya*. Wisdom Publications.
- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Houghton Mifflin.
- Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. Free Press.
- Thanissaro, B. (1996). *The wings to awakening: An anthology from the Pali Canon*. Barre Center for Buddhist Studies.
- Watzlawick, P., Weakland, J. H., & Fisch, R. (1974). *Change: Principles of problem formation and problem resolution*. W. W. Norton & Company.